

Sociaal Werk
Nederland

Ouderen horen erbij en doen mee!

Sociaal werk en dagbesteding voor ouderen

2^e versie, augustus 2016

Ouderen horen erbij en doen mee!

Ouderen willen blijven meedoen in de samenleving. En daarvoor zijn er steeds meer mogelijkheden, of ze nu thuis wonen of in een verpleeg- of verzorgingshuis. Ze hebben behoefte aan sociale contacten en aan bezigheden waaruit ze voldoening halen. Dagactiviteiten helpen daarbij en zijn steeds meer nodig: in 2040 zijn er 4,7 miljoen 65-plussers, van wie 2 miljoen ouder dan 80.

De persoonlijke omstandigheden, wensen en mogelijkheden van ouderen worden steeds diverser. Overall in het sociaal domein ontstaan nieuwe soorten dagactiviteiten en begeleiding die recht doen aan die toenemende verscheidenheid. Om die nieuwe vormen goed en 'op maat' te organiseren is het van belang dat vrijwilligers, mantelzorgers en professionals slim gebruikmaken van bestaande kennis, kunde en voorzieningen. Daarin ligt de komende tijd een grote uitdaging, zowel voor [financiers](#) (zorgkantoren, zorgverzekeraars en gemeenten) als voor zorg- en sociaalwerkorganisaties.

Diversiteit van ouderen vraagt om maatwerk

Geen oudere is hetzelfde en klassieke activiteiten (biljarten, ansichtkaarten maken, klaverjassen) voldoen allang niet meer voor alle senioren. Het palet wordt aangevuld met dagactiviteiten die deelnemers zelf bedenken, die ze zelf of samen met andere actieve ouderen of vrijwilligers organiseren en die plaatsvinden in buurt-, dorps-, en wijkcentra, dorpsaccommodaties of op bijzondere plaatsen als natuurparken.

De bedoeling ervan is niet alleen om ouderen zelf een paar aangename uren te bezorgen. Veel ouderen willen immers een zinvolle bijdrage aan de samenleving blijven leveren. Wie actief blijft en sociale contacten heeft, [blijft bovendien gezond](#).

Ondertussen verandert ook de inzet van betaalde krachten: van het coördineren en begeleiden van [activiteiten binnen de muren van de instelling](#) naar het ondersteunen van initiatieven, het begeleiden van vrijwilligers en het leggen van verbindingen met andere initiatieven en voorzieningen in wijken, buurten en dorpen. Bij uitstek sociaal werk dus...

Fier is het nieuwe kwetsbaar

[Fier](#) is een project voor kwetsbare ouderen in Arnhem, bijvoorbeeld ouderen met dementie. Fier koppelt deze ouderen als vrijwilliger aan mensen en organisaties. Voorbeelden? Een voorleesoma op een basisschool of een helpende hand voor de conciërge. Een timmerman voor een timmerklus, een tuinman voor het snoeiwerk, of een gastvrouw die in het theater de jassen van de bezoekers aanneemt. Er zijn zoveel mogelijkheden om kwetsbare ouderen mee te laten doen op een manier die hen voldoening geeft.

Die zingeving heeft niet dus alleen effect op de beleving van de oudere, maar levert ook wat op voor de mantelzorger en zijn omgeving. Een mooi voorbeeld van Fier is de eind vorig jaar gerealiseerde timmerwerkplaats waar mensen met dementie prachtige producten maken. Denk aan kerstbomen, maar ook aan mooie houten tuinstoelen en kunststof lampen. Deze mooie producten met het label van Fier sinds kort zelfs te koop in winkels in de buurt.

Actieve ouderen bepalen hun eigen koers

Een andere rolverdeling tussen ouderen, vrijwilligers en professionals in het sociale domein: daarover gaat de omvorming van verzorgingsstaat naar participatiesamenleving. De nadruk ligt nu op het benutten van de eigen kracht van senioren en van de gemeenschappelijke kracht van buurt, wijk of dorp. Die oplossingen worden voor een groot deel juist niet in zorglocaties gevonden, maar vergen wel specifieke expertise van ondersteunende beroepskrachten.

Sociaal werkers zijn hiervoor opgeleid. Zij kunnen als geen ander ouderen ertoe aanzetten om zelf vorm te geven aan dagbesteding, binnen of buiten een instelling. Ze zijn gewend om samen te werken met lokale (zorg-)partijen, maatschappelijke organisaties en het verenigingsleven. Ze kennen individuele en groepsgewijze oplossingen, en zijn creatief in het vinden van slimme combinaties daarvan. Ze zijn gewend om vrijwilligers te zoeken, trainen en begeleiden. Ze kunnen signaleren, toeleiden naar zorg en activeren/begeleiden. En ze maken vaak gebruik van laagdrempelige ontmoetingsplekken in de buurt die van belang zijn voor de opbouw van sociale netwerken en vrijwilligersactiviteiten (waaronder dagbesteding). Kortom: sociaal werkers zijn onmisbaar om nieuwe activiteiten binnen en buiten het verpleeg- of verzorgingshuis mogelijk te maken.

Zestigers rocken in Tiel

'Als Keith Richards, gitarist van de Rolling Stones en geboren in 1943, in Tiel zou wonen, zou hij dan gebruikmaken van de huidige dagbesteding?' Met die vraag als uitgangspunt organiseren ouderenwerkers van Mozaïek welzijnsdiensten samen met De Plantage (centrum voor de kunsten) popworkshops voor 60+'ers: [Rockin' Old School](#).

Ze lopen als een tierelier. Geen wonder: de nieuwe zestigers zijn immers groot geworden in de sixties... Voor de een is het een kans om met gelijkgestemden een oude hobby op te pakken, een ander kan eindelijk eens een gitaar ter hand nemen.

De popworkshops en de bandjes die eruit voortkomen zijn zinvol voor de deelnemers, maar hebben ook een sociale functie. Ze zorgen voor ontmoeting en leven in de brouwerij, en versterken bovendien de [vroegsignalering](#) bij problemen deelnemers. De spreiding in leeftijd helpt hierbij: de vitalere bandleden kunnen de andere helpen, bijvoorbeeld met vervoer naar de oefenruimten. En die saamhorigheid hoeft niet op te houden wanneer een muzikant steeds meer hulp nodig heeft...

De dagbesteding voor ouderen evolueert

Anno 2015 krijgt dagbesteding voor ouderen dus een ander, eigentijds gezicht, dat beter aansluit bij de levensstijlen van zowel de 'nieuwe' (babyboomers) als de 'oude' senioren. De belangrijkste kenmerken daarvan nog even op een rijtje:

- **Ouderen krijgen meer zeggenschap over hun dagbesteding.** Ze worden steeds meer zelf verantwoordelijk voor de dagelijkse gang van zaken en de sturing. Steeds vaker wordt het 'standaard' aanbod vervangen of uitgebreid. Uiteraard alleen waar dat meerwaarde heeft, want sommige ouderen hebben juist behoefte aan voorspelbaarheid en continuïteit van de activiteiten.
- **Ook kwetsbare ouderen zetten zich graag in voor de samenleving.** Waar mogelijk wordt dat gestimuleerd en kunnen ze ondersteunende taken op zich nemen bij scholen, kinderdagverblijven, wijkcentra, verenigingen, groenonderhoud, vrijwilligersorganisaties en activiteiten binnen welzijnsorganisaties.

- Dergelijke vormen van **dagbesteding vinden dus minder plaats binnen de muren van verzorgings- of verpleeghuizen.** Vaak gaat het om activiteiten voor gemengde doelgroepen: mensen met een beperking, dementerenden, mensen met GGZ-problematiek, ouderen en geïnteresseerde wijkbewoners. Dat leidt niet alleen tot meer onderling contact, maar ook tot meer samenhang met andere activiteiten die open staan voor wijkbewoners.
- **Vrijwilligers worden steeds belangrijker.** Soms aanvullend op professionals, maar steeds vaker in een sturende rol. En in veel gevallen hebben vrijwilligers het vervoer naar de dagactiviteiten overgenomen. Zo ontstaat gaandeweg een nieuwe balans tussen ouderen, hun mantelzorgers, vrijwilligers, sociaal werkers en zorgprofessionals. Door de groeiende rol van vrijwilligers en ouderen zelf kunnen activiteitenbegeleiders een stapje terug doen. Professionele krachten fungeren meer als ondersteuner en facilitator. Het leggen van verbindingen met voorzieningen in de wijk en met vrijwilligers wordt daarvoor een belangrijkere competentie. Dat zorgt ook voor dynamische taakverdelingen tussen zorg en sociaal werk. Sociaal werk levert bijvoorbeeld een procescoach en professionals die initiatieven en vrijwilligers ondersteunen, terwijl zorg de locaties en activiteitenbegeleiders levert.

Huiskamerproject Grave

In de gemeente Grave kwamen het afgelopen jaar mantelzorgers van mensen met dementie via een sociaal werker in contact met elkaar. De reguliere dagbesteding sprak hen onvoldoende aan en ze zochten naar een alternatief. Ze wilden met goede dagbesteding de opname van hun partner in het verpleeghuis zo lang mogelijk uitstellen.

De sociaal werker sprak met hen en vroeg wat ze zouden willen. Hieruit volgde het 'Huiskamerproject': mantelzorgers van mensen met dementie vangen om beurten een groepje mensen met dementie op in de eigen thuissituatie. Soms komen de andere mantelzorgers mee, maar zij kunnen ook juist even op adem komen en iets voor zichzelf doen. De mantelzorgers organiseren zoveel mogelijk zelf; het Rigom (de organisatie voor Welzijn Ouderen) begeleidt op organisatorisch gebied. Ook biedt Rigom op verzoek van de mantelzorgers een cursus 'omgaan met dementie'. Uiteindelijk hebben de mantelzorgers vrijwel alles zelf met elkaar geregeld. Tot volle tevredenheid, aldus Christine, een van de deelnemers. 'Ik vind het zo fijn dat mijn man op deze manier thuis kan blijven. Het is voor hem beter dat hij niet in een instelling hoeft te wonen. Zo blijft hij meedoen aan het gewone leven.'

Sociaal werk: als altijd de verbinder

Zoals zo vaak is het sociaal werk de grote verbinder. Zowel tussen individuele ouderen onderling, als tussen groepen ouderen, welzijnsorganisaties, zorgpartijen, gemeenten, vrijwilligers, sportclubs, culturele instellingen en wat al niet meer. Dat verbinden zit sociaal werkers weliswaar in het bloed, maar is tegelijkertijd een competentie die verder kan worden versterkt, mede dankzij de nieuwe media. Ook ouderen zitten tegenwoordig op Facebook!

Sociaal Werk Nederland
Koningin Wilhelminalaan 3
3527 LA Utrecht
030 – 7210721
www.sociaalwerk nederland.nl

**Sociaal
Werk**
Nederland